

NEVOIA PREGĂTIRII ORAȘELOR PENTRU DESFĂȘURAREA OPERAȚIILOR MILITARE

Lect. univ. dr. Sorina-Georgiana RUSU

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București

Urbanizarea are o influență directă asupra domeniului securității și apărării. Operațiile militare tind să se desfășoare, cu o frecvență din ce în ce mai mare, în mediul complex al orașelor contemporane. Pentru a lupta în acest mediu, este necesară, în primul rând, înțelegerea similarităților și a diferențelor orașelor. Fiecare oraș necesită o abordare unică, pornind de la nivelul strategic al planificării până la nivel tactic. Totodată, este nevoie de cooperarea planificatorilor civili și militari pentru a crea un cadru legal comun de proiectare și de apărare a orașelor.

Cuvinte-cheie: urbanizare, planificare civil-militară, oraș inteligent, operații militare în zone urbane, oraș ofensiv.

INTRODUCERE

Modul în care se dezvoltă și se extind orașele are o importanță covârșitoare asupra viitorului existenței umane. Orașele se află într-un proces de transformare continuă ce presupune păstrarea unor elemente și renunțarea la altele, în vederea dezvoltării și modernizării. Există astăzi o diversitate extraordinară a peisajelor urbane și acest lucru face ca pregătirea desfășurării operațiilor militare în acest mediu să fie dificilă și plină de provocări.

Conexiunea din ce în ce mai crescută a orașelor duce la creșterea complexității, a interdependențelor și a vulnerabilităților acestora. Căutarea unor soluții punctuale, ca răspuns pentru oricare posibilă situație de conflict, este o abordare nepotrivită. Abordarea care se impune, în contextul mileniului III, este aceea a prevenției, a *gândirii planificării urbane în corelare cu planificarea militară*.

Diversificarea tipologiei inamicului, în contextul escaladării conflictelor generate de acțiuni teroriste, aduce în atenție și ideea de globalizare a comunicațiilor, care presupune libera circulație a informațiilor. Deși pare a fi o virtute a lumii moderne, care ține de înaltul grad de civilizație, această explozie a circulației informațiilor este una dintre vulnerabilitățile postmodernității. Astfel, dihotomia *amic-inamic*, specifică războiului clasic, ar trebui înlocuită cu ideea de protejare permanentă a populației, prin eliminarea conceptului de *linie a frontului* care separa, după cum se știe, cele două categorii aflate în conflict: *atacatori și atacați*¹.

Câteva dintre întrebările pe care analizele preconflict trebuie să le ia în considerare vizează planificarea orașului pentru o dezvoltare echilibrată și sigură, metodele de evacuare a orașului în caz de necesitate iminentă, apărarea orașului, modul în care ar putea fi atacat și reconstruit postconflict, obiectivele de protejat în interiorul orașului, fluxurile vitale interne și externe ale orașului.

Diversificarea tipologiei inamicului, în contextul escaladării conflictelor generate de acțiuni teroriste, aduce în atenție și ideea de globalizare a comunicațiilor, care presupune libera circulație a informațiilor. Deși pare a fi o virtute a lumii moderne, care ține de înaltul grad de civilizație, această explozie a circulației informațiilor este una dintre vulnerabilitățile postmodernității.

¹ Sorina Georgiana Rusu, *Planificarea în proiectarea obiectivelor destinate apărării în orașul inteligent*, Editura Paralela 45, Pitești, 2018, p. 109.

URBANIZARE ȘI SECURITATE

La nivel mondial, se semnaleză o tranziție istorică în curs de desfășurare. Peste jumătate din populația globului trăiește, în prezent, în orașe, iar rata migrației este accelerată. Până în 2030, orașele vor reprezenta 60% din populația lumii și vor produce 70% din PIB-ul mondial². În fiecare zi, aproximativ 180.000 de oameni de pe glob migrează spre orașe³. Urbanizarea într-un ritm accelerat, în special în țările în curs de dezvoltare, are efecte asupra modului în care se configurează orașele și asupra apărării acestora.

Peste jumătate din populația globului trăiește, în prezent, în orașe, iar rata migrației este accelerată. Până în 2030, orașele vor reprezenta 60% din populația lumii și vor produce 70% din PIB-ul mondial. În fiecare zi, aproximativ 180.000 de oameni de pe glob migrează spre orașe. Urbanizarea într-un ritm accelerat, în special în țările în curs de dezvoltare, are efecte asupra modului în care se configurează orașele și asupra apărării acestora.

Orașele prezintă similarități și caracteristici individuale distincte, unice, care impun o abordare a apărării personalizată. Similaritățile sunt date de elementele de *viață urbană* și de cele de *cadru urban*. Totalitatea activităților localizate în orașe alcătuiește *viața urbană* (activități, comportamente), în vreme ce spațiile aferente localizării alcătuiesc *cadrul urban* (configurație spațială, cultură urbană, politică urbană)⁴. *Viața urbană* și *cadrul urban* se află în interdependență, primul element fiind motorul transformării, care poate lua atât forma involuției, cât și forma evoluției la nivelul orașelor.

Așa cum subliniază Le Corbusier, încă din anul 1980, „*Marele oraș comandă totul, pacea, războiul, munca*”⁵. Astăzi, vorbim despre existența unor așezări urbane precum metropola⁶ sau megalopolisul⁷, medii deosebit de complexe, în care este nevoie de o nouă abordare

² United Nations, 2011. World Urbanization Prospects, 2011. Department of Economic and Social Affairs, New York, http://esa.un.org/unup/pdf/WUP2011_Highlights.pdf, accesat la 14 februarie 2020.

³ United States Agency for International Development, USAID Policy, octombrie 2013, Sustainable Service Delivery in an Increasingly Urbanized World. 3, <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1870/USAIDSustainableUrbanServicesPolicy.pdf>, accesat la 14 februarie 2020.

⁴ Cf. Alexandru M. Sandu, *Teoria sistemelor urbane – partea I*, curs universitar, Editura Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, 1975.

⁵ Le Corbusier, *Urbanisme*, Flammarion, Paris, 1980, p. 78.

⁶ *Marile metropole se definesc prin echipare și prin zonele de influență, acestea din urmă definind un prag al rentabilității necesare pentru echipamentele de înalt nivel (infrastructuri de transport, capacități de primire, instituții de decizie politică, economică și culturală, servicii pentru marile companii internaționale). Există mai multe relații între metropolele internaționale decât între o capitală și orașele din zona sa metropolitană. Mărimea spațiilor metropolitane duce la acutizarea problemelor urbane (segregare, șomaj, insecuritate, presiune funciară și speculă imobiliară, degradarea calității mediului). (J. Bonnet - Marile Metropole Mondiale, 2000).*

⁷ *Ansamblu urban gigant, rezultat al unor conurbații multiple și complexe luând forma unui oraș continuu, care s-a format atunci când interstițiile rurale dintre ariile metropolitane au fost înghițite de creșterea urbană. (C. Zamfir, L. Vlăsceanu, Dicționar de sociologie, 1993).*

a planificării urbane, relaționată cu asigurarea securității locuitorilor: „Copleșite de disparități, afectate de multiplele dezastre ecologice majore, la care se adaugă diversificarea paletei de conflicte apărute fie pe fondul inechităților sociale ce favorizează infraționalitatea, fie prin escaladarea conflictelor armate de tip terorist, orașele contemporane trebuie să-și construiască o componentă de apărare. Sporirea diversității etnice, culturale, religioase, comerciale, economice, în general, a devenit spațiu propice al generării conflictelor, mai ales în zonele în care gestionarea situației la nivel de guvernanță nu a dovedit diplomația necesară într-un astfel de context. Din nefericire, violența definește unele comunități urbane, iar starea de insecuritate este amenințarea majoră la adresa cetățeanului pașnic”⁸.

În ultimii ani, în cadrul armatei americane, s-a manifestat o atenție sporită asupra așezărilor formate din zeci de milioane de locuitori. În 2014, armata americană a realizat un proiect de cercetare⁹ asupra marilor orașe, care a concluzionat, în esență, faptul că armata este „slab pregătită” să conducă orice misiune și să funcționeze și într-un astfel de mediu complex.

CONFRUNTAREA ARMATĂ ÎN ORAȘELE CONTEMPORANE

Orașul contemporan este dependent de infrastructurile tehnice necesare susținerii vieții urbane moderne, aceste elemente făcându-l, totodată, vulnerabil în fața atacatorilor. Densitatea urbană în creștere, alături de anonimatul pe care marile orașe îl asigură, face dificilă gestionarea acestor medii, în general, și în special din punctul de vedere al apărării. Apar probleme majore atât în privința costurilor, cât și a complicării situației generale a clasificării așezărilor urbane, prin raportare la conceptul de *smart city*¹⁰.

Numărul atacurilor teroriste s-a situat la un nivel relativ scăzut în 2012, cu 6.771 de atacuri la nivel global. Peste numai doi ani, în 2014, numărul de atacuri teroriste s-a dublat, ajungând la 13.463. Majoritatea actelor de terorism au fost localizate în țările din Orientul Mijlociu, cum

Orașul contemporan este dependent de infrastructurile tehnice necesare susținerii vieții urbane moderne, aceste elemente făcându-l, totodată, vulnerabil în fața atacatorilor. Densitatea urbană în creștere, alături de anonimatul pe care marile orașe îl asigură, face dificilă gestionarea acestor medii, în general, și în special din punctul de vedere al apărării.

⁸ Sorina Georgiana Rusu, *Planificarea și proiectarea obiectivelor destinate apărării în orașul inteligent*, op. cit., p. 58.

⁹ Vezi <https://api.army.mil/e2/c/downloads/351235.pdf>, accesat la 10 februarie 2020.

¹⁰ *Smart* este un cuvânt de origine englezească, al cărui înțeles este inteligent. Cuvântul este și un acronim, care concentrează conceptele de Specificitate, Măsurabilitate, Ajustabilitate, Realizabilitate și Timp. Aceste concepte sunt, în același timp, elemente de referință pe care este construit orașul viitorului – *smart city*.

Dinamica puterilor economice creează continuu disparități și vulnerabilizează anumite zone, fapt care impune propunerea unor soluții inteligente de protejare a populației și a resurselor, prin acordarea unei atenții deosebite investițiilor în securitate și apărare.

ar fi Irakul, și în Asia de Sud-Est (Pakistanul), care au suferit 2.965 de atacuri, respectiv 734 de atacuri. Continuând analiza situației și pentru anii următori, *Action on Armed Violence* concluzionează că, în perioada ianuarie-noiembrie 2016, 236 de atentatori sinucigași au acționat prin detonarea unor încărcături explozive și au produs moartea a 11.621 de civili, sporind procentul de atacuri sinucigașe cu 19% și numărul victimelor cu 78%¹¹. Impactul psihologic al acestor atacuri asupra populației este unul foarte puternic emoțional, din cauza efectului de *contagiune mentală și sugestibilitate* care se propagă extrem de rapid prin mediile de informare online.

Dinamica puterilor economice creează continuu disparități și vulnerabilizează anumite zone¹², fapt care impune propunerea unor soluții inteligente de protejare a populației și a resurselor, prin acordarea unei atenții deosebite investițiilor în securitate și apărare. Iată, prin urmare, un argument fundamental pentru conceptul de *urbanizare a războiului* și susținerea necesității de a crea structuri manageriale specializate care să asigure planificarea inteligentă a orașelor, având ca efect apărarea populației, a valorilor materiale și spirituale.

*Noul urbanism militar*¹³ necesită un mod de gândire care presupune preocuparea pentru modalitatea de organizare și de pregătire a orașelor în scopul desfășurării operațiilor militare în cadrul acestora. Este un proces complex și multidimensional, deși componentele sale sunt la fel de vechi ca și războiul în sine.

DEZVOLTARE URBANĂ INTELIGENTĂ PENTRU ORAȘE MAI SIGURE

Pentru ca orașele să devină mai sigure pentru locuitorii lor, este necesară informarea, educarea și pregătirea populației în ceea ce privește înțelegerea noilor provocări de securitate și în vederea asumării riscului în contextul locuirii în mediul urban.

¹¹ Sursa: <https://www.statista.com/statistics/202864/number-of-terrorist-attacks-worldwide/>, accesat la 3 februarie 2020.

¹² Creșterea economică a Chinei se așteaptă să încetinească cu până la 4,5% în primele luni ale anului 2020 – cel mai lent ritm de la criza financiară, cauzat de noul coronavirus apărut în Wuhan, COVID-19, și de epidemia care se răspândește în întreaga lume. Vezi <https://www.weforum.org/agenda/2020/02/coronavirus-economic-effects-global-economy-trade-travel/>, accesat la 20 februarie 2020.

¹³ Fundamentală pentru *noul urbanism militar* este schimbarea paradigmatică ce face din spațiile publice și private ale orașelor, precum și infrastructura acestora – împreună cu populația civilă – o sursă de ținte și amenințări. Vezi Stephen Graham, *Cities under Siege, The New Military Urbanism*, Londra, verso, 2010.

În condițiile ascensiunii orașelor inteligente, a economiei de spațiu necesar în cadrul localităților, a faptului că aspectul clădirii nu mai este obligatoriu legat de funcțiile pe care aceasta le poate îndeplini și având în vedere posibilitatea utilizării clădirilor în scopuri multiple (multifuncționalitate/reconversie funcțională), considerăm că este nevoie de construcții moderne, flexibile, adaptate și adaptabile nevoilor de apărare ale orașelor, dar capabile, în același timp, să satisfacă atât nevoile forțelor armate într-o manieră rentabilă, cât și confortul cotidian al locuitorilor în timp de pace. Important este, pentru locuitorii așezărilor urbane, să simtă și efectul protecției pe care le-o poate oferi spațiul citadin securizat. În acest context postmodern, apreciem că orașul are nevoie de construirea și consolidarea dimensiunii de *intelligence*, cu rolul de intimidare a acțiunilor inamice, glisând spre trecerea de la conceptul de *oraș defensiv* la cel de *oraș inteligent ofensiv*.

De asemenea, noile standarde pentru clădiri verzi și inteligente¹⁴ ajută la realizarea construcțiilor în conformitate cu principiile dezvoltării durabile. Fără a avea pretenția exhaustivității, considerăm că, la nivelul *cadrelor urbane*, pe lângă componentele specifice de apărare, ar trebui să existe preocupări pentru:

- *atenuarea riscurilor cibernetice prin proiectarea inteligentă a spațiului cibernetic al orașului;*
- *realizarea de construcții și infrastructuri flexibile cu un grad ridicat de modularitate, care să permită, în anumite condiții, utilizarea multiplă, fie în scop civil, fie în scop militar (de către toate categoriile de forțe);*
- *construirea unor clădiri accesibile și securizate, conectate cu infrastructura de apărare prin aplicarea de soluții integrate de mobilitate etc.;*
- *disimularea construcțiilor militare în țesutul urban, cu ajutorul materialelor inovative, reducând, astfel, impactul psihologic negativ al prezenței acestora asupra populației civile¹⁵.*

La nivelul elementelor de *viață urbană* se impun:

- *analiza comportamentului uman în relație cu prezența clădirilor inteligente (logica umană versus sistemul de control al clădirilor);*

În condițiile ascensiunii orașelor inteligente, a economiei de spațiu necesar în cadrul localităților, a faptului că aspectul clădirii nu mai este obligatoriu legat de funcțiile pe care aceasta le poate îndeplini, considerăm că este nevoie de construcții moderne, flexibile, adaptate și adaptabile nevoilor de apărare ale orașelor, dar capabile, în același timp, să satisfacă atât nevoile forțelor armate într-o manieră rentabilă, cât și confortul cotidian al locuitorilor în timp de pace.

¹⁴ Sistemele internaționale de evaluare pentru clădiri verzi și inteligente precum *BREEAM*, *LEED*, *Green Globes*, *Living Building Challenge* etc.

¹⁵ Sorina Georgiana Rusu, *Cerințe militare și civile în procesul de planificare a obiectivelor destinate apărării în localitățile urbane*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 1, 2018, p. 77.

- înlocuirea dihotomiei *amic-inamic*, specifică războiului clasic, cu ideea de protejare permanentă a populației;
- educarea și pregătirea populației pentru a înțelege noile provocări de securitate și pentru a acționa în sprijinul forțelor de ordine, fără a se panica și a destabiliza ordinea acțiunilor de apărare.

CONCLUZII

Considerăm că provocările viitoare ale conflictelor armate urbane se vor concentra pe câteva elemente majore. Acestea ar putea fi: multiplicarea amenințărilor mobile, proces susținut de diseminarea informațiilor și potențialul acces al civililor la diferite tipuri de baze de date; accentuarea fenomenului migrației populației și a capitalului financiar; posibilitatea izbucnirii unor pandemii și panica pe care astfel de fenomene o creează în mentalul colectiv (un exemplu, în acest sens, este pandemia provocată de virusul COVID-19), extinderea spațială a confruntărilor în mediul urban prin accentuarea dispersiei de front, în adâncime și la altitudine, în defavoarea frontului de luptă continuu în mediul urban, specific războaielor clasice, miniaturizarea armelor, aplicând nanotehnologiile și asigurarea camuflării armelor nou obținute etc.

În acest context, planificarea spațială a orașelor va suferi modificări substanțiale sub aspectul necesității de a răspunde provocărilor pe care schimbarea conceptelor de *„violență”* și *„violență mascată”* o presupune într-un mediu urban. Dezvoltarea tehnologiilor cu dublă utilizare (*civil-militară*) duce la o simultaneitate periculoasă a utilizării unor instrumente și mijloace de luptă de către civili și militari.

În contextul lumii contemporane, convingerile ideologice, religioase, precum și nivelul de educație și caracteristicile psihologiei maselor au o mare importanță în asigurarea capacității defensive a orașului. Un rol esențial îl au elementele de psihologie a maselor, prin *puterea invincibilă, contagiunea mentală și sugestibilitatea* care vizează abilitatea comunităților virtuale de a utiliza mijloacele moderne de informare. Utilizarea efectivă a acestora poate constitui atât o amenințare, cât și o oportunitate, la nivelul securității cibernetice și la adresa securității mediului fizic¹⁶.

Planificarea spațială a orașelor va suferi modificări substanțiale sub aspectul necesității de a răspunde provocărilor pe care schimbarea conceptelor de „violență” și „violență mascată” o presupune într-un mediu urban. Dezvoltarea tehnologiilor cu dublă utilizare (civil-militară) duce la o simultaneitate periculoasă a utilizării unor instrumente și mijloace de luptă de către civili și militari.

¹⁶ Cf. Sorina Georgiana Rusu, *Planificarea și proiectarea obiectivelor destinate apărării în orașul inteligent*, op. cit.

În concluzie, preocuparea pentru modalitatea de organizare și de pregătire a orașelor în scopul desfășurării operațiilor militare este o nevoie generată de procesul inevitabil, complex și multidimensional al urbanizării.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, United Nations, 2011. World Urbanization Prospects, 2011. Department of Economic and Social Affairs, New York.
2. ***, United States Agency for International Development, USAID Policy. Sustainable Service Delivery in an Increasingly Urbanized World. 3, octombrie 2013.
3. J. Bonnet, *Marile Metropole Mondiale*, Editura Institutul European, 2000.
4. Le Corbusier, *Urbanisme*, Flammarion, Paris, 1980.
5. S. Graham, *Cities under Siege*, The New Military Urbanism, Londra, verso, 2010.
6. Sorina Georgiana Rusu, *Cerințe militare și civile în procesul de planificare a obiectivelor destinate apărării în localitățile urbane*, în revista *Gândirea Militară Românească*, Statul Major al Apărării, nr. 1, 2018.
7. Alexandru M. Sandu, *Teoria sistemelor urbane – partea I*, curs universitar, Editura Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, București, 1975.
8. Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998.

WEBGRAFIE:

1. <https://api.army.mil/e2/c/downloads/351235.pdf>
2. <https://asc.army.mil/web/wp-content/uploads/2015/01/WinComplexWorld-diagram.jpg>
3. http://esa.un.org/unup/pdf/WUP2011_Highlights.pdf
4. <https://mwi.usma.edu/every-city-different-thats-one-size-fits-approach-urban-operations-wont-work/>
5. <https://www.statista.com/statistics/202864/number-of-terrorist-attacks-worldwide/>
6. <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1870/USAIDSustainableUrbanServicesPolicy.pdf>
7. <https://www.weforum.org/agenda/2020/02/coronavirus-economic-effects-global-economy-trade-travel/>
8. <https://www.weforum.org/agenda/2020/02/coronavirus-economic-effects-global-economy-trade-travel/>